

Atelier voor een grensoverschrijdend masterplan

“Natuur en biodiversiteit”

Donderdag 6 december 2018 9u15 – 16u30

te Nieuwpoort

“Naar een duurzaam beheerd grensoverschrijdend landschapspark”

Het duinengebied en aansluitende poldergebied tussen Duinkerke en Nieuwpoort - de “Vlaamse Duinen” heeft hetzelfde ecosysteem en historisch landschap, met gelijklopende knelpunten en uitdagingen. Het Europees project VEDETTE wil de grens doen vervagen door meer kansen te creëren voor evoluties die beter zijn voor mens en milieu.

De Vlaamse Landmaatschappij (VLM) en het Agentschap voor Stedenbouw en streekontwikkeling Duinkerke (AGUR) nodigen u uit, in het kader van het project VEDETTE, om deel te nemen aan een atelier op donderdag 6 december, over het realiseren van ecologische verbindingen en randvoorwaarden vanuit natuur voor recreatie.

Het atelier kadert in de opmaak van een Masterplan voor de “Vlaamse Duinen”. Het Masterplan richt zich op het versterken van karakteristieke natuur-, landschaps- en erfgoedwaarden en het verbeteren van het onthaal en de beleving door het publiek.

Tijdens het atelier willen we het grensoverschrijdend samenwerken stimuleren en gezamenlijk de mogelijkheden voor het ontsnipperen van waardevolle natuurgebieden, landschappen en gradiënten verkennen. We zullen dat doen aan de hand van een aantal concrete cases. In het inschrijvingsformulier kunt u aangeven rond welke cases u het liefst wilt werken.

Daarnaast gaan we tijdens het atelier op verkenning naar conflicten tussen recreatie en natuur en mogelijke oplossingen hiervoor aan beide zijden van de grens.

Programma

9.15 uur

Ontvangst met koffie en thee

9.45 uur

Start ochtendprogramma

Welkom & introductie

(Ann De Grande, Vlaamse Landmaatschappij)

De natuurwaarden van het gebied en het belang van ecologische verbindingen

(Sam Provoost, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek)

Realisatie van ecologische verbindingen & goede voorbeelden

(Els Ameloot, Vlaamse Landmaatschappij)

Werk sessie: verkennen van de mogelijkheden om ecologische verbindingen te realiseren aan de hand van 6 cases

12.30 uur

Lunch

13.30 uur

Start middagprogramma

Resultaten uit de werksessie

Recreatiedruk binnen natuurgebieden: draagkracht en oplossingen

(Département du Nord & Agentschap voor Natuur en Bos)

Conclusies

16.00 uur

Drink

Presentaties “Ecologische verbindingen”

- Welkom en introductie

Ann De Grande de VLM

- De natuurwaarden van het gebied en het belang van ecologische verbindingen

Sam Provoost, Instituut voor natuur- en bosonderzoek

- Realisatie van ecologische verbindingen en goede voorbeelden

Els Ameloot de VLM

Werksessie: verkennen van de mogelijkheden om ecologische verbindingen te realiseren aan de hand van 4 cases

Vlaamse cases

CASE 1

Overdekt waddenlandschap en duinpolderovergangen tussen Westhoekduinen en Cabourduinen (De Panne)

Hoe kunnen de 2 duincomplexen op robuuste wijze met elkaar worden verbonden en welke kansen zijn er voor behoud en versterking van duinpolderovergangen?

CASE 2

Herstel van verbindingen tussen de Simliduinen en de duinpolderovergang Groenendijk (Nieuwpoort)

De Simliduinen liggen nu geïsoleerd ten op zichte van de zuidelijk gelegen duinpolderovergang. Kunnen recreatieterreinen en privédomeinen via herinrichting en aangepast beheer mee instaan voor ecologische verbindingen?

Franse cases

CASE 3

Duingebieden van Parc du Vent, Dunela Licorne' en Dune Dewulf

Deze gebieden vormen een duinengordel die vandaag heel sterk versnipperd is door bebouwing en infrastructuur (straten en dijken). Welke oplossingen zijn mogelijk om deze gebieden beter te verbinden, doorheen het stedelijk weefsel en/of via het strand?

CASE 4

Kustduinen (Dune Dewulf, Dune Perroquet) en binnenduinen (DuneGhyvelde)

Tussen de kustduinen (Dune Dewulf, Dune Perroquet) en de binnenduinen (Dune Ghyvelde) liggen agrarisch gebied, infrastructuur (wegen, Kanaal van Veurne...) alsook de lintbebouwingen. Hoe kunnen we verbindingen tussen deze gebieden terug ontwikkelen om zo de algehele ecologische kwaliteit van het tussenliggende gebied te verbeteren en de duin-polder overgangen te versterken?

Sfeerfoto's van de werktafels

Case 1

Case 3

Case 2

Case 4

Resultaten van de werktafels (sfeerfoto's en inhoudelijke terugkoppeling)

Terugkoppeling resultaten werktafels aan de groep.

Case Westhoek- Cabour door Hannelore Malfait (provincie West-Vlaanderen)

Situering

Het betreft het 'tussengebied' tussen de jonge Westhoekduinen en de fossiele duinen van Cabour, dat een hoofdzakelijk landbouwgebruik kent en wordt doorsneden door infrastructuur.

Visie: "robuuste natuur"

Basislaag voor de visie vormt het landschap en aanwezige potenties voor toerisme, water en landbouw. De haalbaarheid voor het versterken van de ecologische infrastructuur zit in de verweving doorheen het gebied.

Gewenste maatregelen zijn:

- Uitstapoevers langs het water
- Ecocorridor langs de niet meer in gebruik zijnde spoorlijn
- Afschaffen & doorknippen van wegen
- Natuurverweving = robuuste blauw-groene verbindingen
- Bebossen

Knelpunt is de grote recreatieve druk met vakantiepark, Plopsaland

Het instrumentarium om tot realisatie te komen (10 tot 20-jarig termijn):

- Ruimtelijk structuurplan om de gewenste visie te verankeren
- Ruimtelijk Uitvoeringsplan (RUP) om de bestemmingen in overeenstemming met deze visie te brengen
- Sensibilisatie lokaal bestuur: “natuur als drager, samen realiseren!”
- Inrichtingsplan om concrete maatregelen op het terrein te realiseren
- Rekening houden met 2 actieve landbouwbedrijven
- Grondverwerving (grondenbank, erfdienstbaarheden,...) om ruimte voor ecologische verbindingen te realiseren

Aanbevelingen voor het masterplan/charter:

Er moet worden onderzocht hoe de gewenste ontwikkelingen een meerwaarde kunnen zijn voor de verschillende gebruikers van het gebied. Vergoedingen voor waterbeheer en recreatie kunnen mogelijk fungeren als inkomstenbron. Daarnaast vindt de groep het belangrijk dat voor eventuele bijkomende ruimteclaims van bv Plopsaland er een voldoende compensatie gebeurt.

Sleutelfactoren voor de realisatie van de visie zijn

1° opmaak van een RUP en werken aan maatschappelijk draagvlak hiervoor

2° Realisatie door inrichting

Case Parc Du Vent- Dune Dewulf door Floria Charlet (Communauté Urbaine de Dunkerque)

Situering

In het gebied is heel wat eigendom van Conservatoire du littoral en er zijn beheerplannen voor de natuurgebieden, maar er is een zeer sterke versnippering door verstedelijking (wegen, parkeerplaatsen)

Visie

Belangrijk is het versterken van de ecologische verbinding tussen strand naar duin, maar ook oost-west gericht is er nood aan ecologische verbindingen tussen de natuurgebieden. Versnipperende factor zijn telkens wegen.

Het Instrumentarium om tot realisatie te komen:

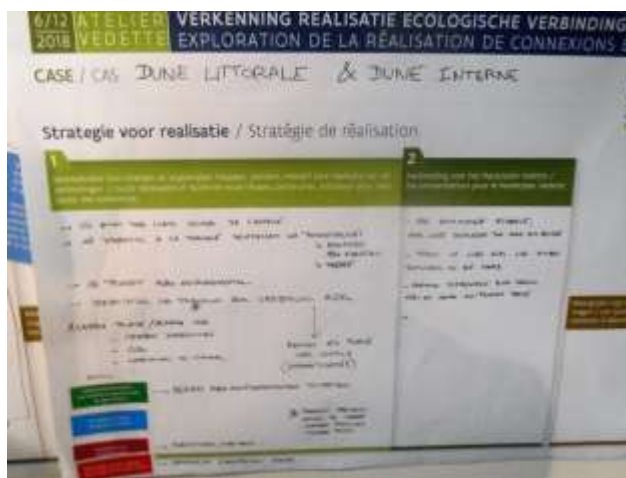
- Opmaak van een intercommunaal mobiliteitsplan : wegen elimineren, camping weghalen,...
- Afgestemd beheerplan & gemeenschappelijk beheer van de dijken
- Sensibiliseren van eigenaars/bewoners: voor tuinen en randen van gebieden streven naar een ecologisch beheer en strijden tegen invasieve exoten: buurtbewoners de “acteurs” maken van die gebieden
- Grondverwerving (herlokalisering van camping in de duinen)

Vragen n.a.v. de presentatie

- *Wat is de koppeling met Grand site de France?*

Doel is om de stakeholders samen te brengen om het gebied te optimaliseren en dit alles hoog genoeg op de agenda te krijgen. Hieraan wordt gewerkt via een werkgroep Beleving & onthaal en door overleg met lokale overheden. Het project Grand site de France fungeert als koepel om voor de opmaak van een globaal plan en de uitwerking hiervan via acties.

Case Ecologische verbinding tussen de kustduinen Marchand - Perroquet & de interne duinen van Ghyvelde door Chloë Swendemann (Le Centre Permanent d'Initiatives pour l'Environnement de Flandre Maritime)

Situering

Het gebied komt wat overeen met het tussengebied Westhoek en Cabour. Het tussengebied is echter sterk verstedelijkt, kent een intensief agrarisch gebruik en wordt doorsneden door wegen en een kanaal.

Visie: “Ontwikkeling van stapstenen”

Men streeft hier niet naar 1 groot robuust natuurgeheel. Wel naar het lokaal versterken van bepaalde zones en deze te beschermen voor natuur. Er wordt eerder gestreefd naar het realiseren van ecologische verbindingen via “stapstenen”, percelen die in aanmerking komen om een natuurinvulling te krijgen. Hiervoor wordt perceel per perceel en geval per geval bekeken welke potenties er zijn, waarbij rekening wordt gehouden met de socio-economische realiteit. Het zijn

voornamelijk bestaande ruigere moeraszones die in aanmerking komen. De duurtijd om deze stapstenen te realiseren is afhankelijk van de medewerking van eigenaars en gebruikers.

Instrumentarium om tot realisatie te komen:

- Via samenwerking met landbouwers, eigenaars van tuinen, jagers en hun jachtgebieden,...
- Afsluiten van overeenkomsten met conservatoire litorale
- Subsidies en begeleiden van maatregelen met landbouwers
- Grondverwerving?

Vragen en opmerkingen n.a.v. de presentatie

- *Er zijn wel degelijk verschillen tussen Frankrijk en Vlaanderen, die een verschil in aanpak verklaren:*
 - *De verstedelijking in Frankrijk is veel groter. In Vlaanderen zijn er nog intacte duin-polderovergangen aanwezig.*
 - *De gebruiksvormen zijn intensiever in Frankrijk. Het tussengebied is homogeen agrarisch, in Vlaanderen is er een manège.*

Indien er natuur ontwikkeld wordt op enkele plaatsen omringd door intensieve landbouw zal het niet mogelijk zijn om een optimaal waterbeheer in te stellen. Er zal ook veel rand-impact zijn op deze kleine natuurstapstenen. Dit gaat zich nooit tot volwaardige natuur kunnen ontwikkelen. Dit blijft secundaire natuur.

Als tussenvorm zou er wel een aanéénsluitend gebied ter hoogte van Dune Marchand kunnen ontwikkeld worden, zodat er een robuustere corridor met een duurzamer grondgebruik ontstaat.

- *Wat dient er te gebeuren op lange termijn met de urbanisatie?*

Er moeten zeker ecologische corridors geconsolideerd worden!

Case Groenendijk door Alain Maes (milieuraad Middelkerke)

Situering

Het betreft een natuur- en landbouwgebied met een tussenliggende zone met campings en revalidatiecentrum. Voor het natuurgebied Simli worden er nu werken uitgevoerd ifv rugstreeppad (beheerplan). ANB heeft reeds eigendom in het tussengebied.

Visie

Gestreefd wordt naar de realisatie van een 2-tal “ecologische verbindingen”, maar er zijn migratiebarrières. Het fiets- en wandelpad is reeds geknipt, maar ook de Victorlaan is een barrière. Er is een aanwezigheid van 2 campings, het domein Ter duinen, een vakantiedomein en bewoning.

Instrumentarium om tot realisatie te komen

- Opmaak Masterplan voor dit deelgebied.
- RUP: bestemmingswijziging (woonzone valt onder duinendecreet)
- Grondverwerving in het agrarisch gebied en eventueel grondenruil + gebruiksovereenkomsten voor de landbouwers
- Het invoeren van een meer landschappelijk ecologisch beheer in het park van het domein Ter Duinen
- Bij herinrichting campingzon zorgen voor een aangepaste ecologische inrichting in combinatie met een wandelpad
- Ifv rugstreeppad: technische oplossingen zoals ecotunnels of zelfs ecobrug
- In de Lenspolder: stadsrandbos met speelbos en zwemvijver
- Charter voor landschappelijke inkleding richting IJzer

Vragen en opmerkingen n.a.v. de presentatie

- *Er zijn plannen voor waterberging ifv wateroverlast. De waterloop Beek zonder naam heeft zuiver water die natuurkansen biedt. Deze waterloop mag niet vervuild worden met overstorten van waterzuivering. Beter om een inkooking te voorzien en een technische wachtom.*
- *Als je een charter wil opmaken met particulieren, wat zit er in voor hun?*

Voor het domein en betrokken campings is het een kans om hun imago te verbeteren.

Sleutelfactoren voor realisatie zijn:

- Grondverwerving
- Partnerschap
- Draagvlak
- Politiek engagement

Presentaties “Recreatiedruk binnen natuurgebieden: draagkracht en oplossingen”

Evy Dewulf, Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)

Het is niet altijd evident om een evenwicht te vinden tussen natuur en recreatie. Het ANB heeft ca. 70.000 ha natuurgebied in eigendom en 80.000 ha in beheer. Het beheer is gestoeld op 3 strategische doelstellingen: people, planet, profit. Vanuit het beleid wordt alsmaar meer nadruk op beleving gelegd: “Waar kan ik? vissen, ruiteren, wandelen,...?”

Ook zijn er nieuwe tendenzen: mountainbike, geocaching, ruiters, menners, trails, speelzones ... waar het ANB zich moet aan aanpassen en mee in dialoog moet gaan.

Evenwicht tussen de Natuurdoelen, Natura2000 bescherming en vraag naar recreatie vraagt om een dialoog met gebruikers:

- Beheerplan: opgemaakt met diverse recreantengroepen (jeugd, sport, specifieke clubs, ...)=> toegankelijkheidsreglement
- In de mate van het mogelijke compromissen sluiten (per gebied wordt een kaart opgemaakt)
- Geleiding van recreantengroepen. Maar dit is nooit voor eeuwig! Veelal nodig om aan te passen aan toekomstige vragen, de vraag is groot...
- Samen aan de buitenwereld tonen, bv. in Middelkerke beheert de mountainbikeclub een pad
- Inzetten op beleving
- Samenwerking aangaan ikv nieuwe trends: trails, geocaching, ... bv. sommige bureaus willen iets unieks aanbieden zoals beach-in-dunes: wandeling in de duinen gedurende hele dag van Knokke naar De Panne. Zo vroeg mogelijk betrokken zijn als ANB zodat al van bij begin hierop inspelen

Daarnaast is communicatie belangrijk:

- Infomomenten en -wandelingen
- Onthaalborden en informatiefolders: mensen op voorhand informeren, want vaak hebben mensen aan de kust veel tijd
- Website en filmpjes, social media
- Inzetten op sociale media: de twitterende boswachter
- Aanwezigheid op het terrein! Is door onderbemanning helaas een pijnpunt. De boswachter is een cruciale schakel in evenwicht tussen recreatie en natuur. Niet alleen met het opgeheven vingertje, maar vooral voor informatie en sensibilisatie.

Initiatieven in het kader van VEDETTE zijn:

- 2019: uitkijkpunten in Simli
- 2020: Red de Sahara (reizende tentoonstelling, filmpje, ...)
- Onthaalstudie Perroquet
- Masterplan: aandacht voor veilige oversteken etc.

Vragen naar aanleiding van de presentatie

- *Wat zijn de grootste knelpunten qua recreatie-natuur binnen Vedette?*

De veelheid van vragen naar recreatief gebruik van natuurgebieden vormt een knelpunt. Er is een grote recreatiedruk. Er zijn altijd maar meer vragen vanuit verschillende recreatievormen.

Enkele specifieke knelpunten zijn:

- MTB'ers zijn in tegenstelling tot bijvoorbeeld ruiters niet verenigd, wat het moeilijk maakt om overleg en afstemming te zoeken.
- Loslopende honden zijn ook een probleem.
- Daarnaast is gebrek aan handhaving/toezicht een pijnpunt.
- Bij het toestaan van eenmalige activiteiten, wordt de toegang en bepaald gebruik binnen een natuurgebied vaak als een algemeen recht ervaren (ipv tot een eenmalige gunst)

In Nederland dienen in bepaalde natuurgebieden MTB's een toegangkaartje te kopen. Aan dit toegangkaartje zit dan een stuk sensibilisering (kaartje + uitleg). Er is ook meer toezicht, niet enkel door officiële boswachters, maar ook door vrijwillige natuurwachters in uniform.

Isabelle Bouton, Département du Nord

De commissie (CDESI: Commission Départementale des Espaces, Sites, Itinéraires) en het plan (PDESI: Plan Départemental des Espaces, Sites, Itinéraires) zijn 2 handvaten om de natuursporten op een gecontroleerde manier te ontwikkelen.

Het beleid wordt uitgestippeld sedert 2000 om het hoofd te bieden aan de grote vraag vanuit toeristische recreatieve druk naar natuursporten, maar niet alles kan in de natuurgebieden. Men tracht een plan op te maken goed voor de sportievelingen alsook voor milieu en toerisme.

De doelstellingenboom terug te vinden op de website van Département du Nord en ook in de presentatie kent 15 operationele assen.

Is De Commissie is een orgaan van verschillende actoren rond de tafel rond een gemeenschappelijk project. Men werkt in verschillende thematische groepen (jagers, vissers, natuur,...). De voorzitter is een verkozene. Er is vertegenwoordiging van instituten, sportclubs, natuurverenigingen, eigenaars/gebruikers. Er zijn ook technische werkgroepen met technische kennis en expertise (juridisch, wegenwerken,...). Men zal ook Vlaamse partners uitnodigen in de thematische werkgroepen. De commissie komt 3x/jaar samen. De werkgroepen geven advies. Dit gaat via het commissie naar de kaderbeslissing. Men tracht een kwaliteitsvol aanbod natuursporten te voorzien, maar tevens de open ruimte te bestendigen.

Op 3 ateliers (De Vlaggenshipsporten zoals wandelen, VTT, wielrennen, Sporten in volle opkomst zoals trail, nordic walking, paddel en typische sporten als zeilwagenrijden, wandelen in de branding,...) zullen volgende vragen beantwoord worden:

1. Inventaris: Welke sporten zijn er? Waar zijn de natuurruimtes? Waar zit potentieel?
2. Kader: Welke gaan we op plan zetten? Wetgeving geeft kader, maar elk département kiest zelf welke natuursporten aangeboden worden.
3. Communicatie: Hoe de boodschap verspreiden?

Belangrijk voor het département du Nord is de juiste verhouding te vinden tussen recreatie, economie en ecologie en hiervoor samenwerken in "partnership".

Vragen naar aanleiding van de presentatie

- *Hoe zie je verhouding met de natuurgebieden binnen projectgebied van VEDETTE? Naar ontvangst van publiek etc.? Specifiek voor de Noordzeekust is Département du Nord beheerder van de natuurgebieden en Conservatoire litorale eigenaar. Waar zit dan de bevoegdheid van de DESI?*

Door dit niet départementaal te bekijken, maar per territorium. Dus inzetten op een gebiedsgerichte werking met lokale actoren.

Specifieke samenwerking is noodzakelijk voor:

- Onthaal afstemmen op beheer van natuurgebieden
- Kwaliteitsvolle wandelpaden, ook voor trektochten, men is aan het bekijken welke te behouden. Andere worden verlaten: deze bv. met te veel impact op natuur.
- Mogelijkheden voor paardrijden onderzoeken oa op strand, maar ook afstemmen op ander recreatieve gebruikers op het strand, zonering in tijd, waarbij op bepaalde tijdstippen het strand open is voor bijvoorbeeld zeilwagens en daarbuiten toegankelijk voor ruiters
- *Hoe wordt omgegaan met recreatieve druk op natuurgebieden?*

Het is altijd een evenwicht zoeken. Rekening houden met de gevoeligheid voor versterking van natuurgebieden. Geleiding naar minst kwetsbare plaatsen staat centraal. Sportbeleving in de natuur: als er teveel impact is dan zal dit niet op het plan gezet worden.

- *Zou een sport kunnen meehelpen aan natuurbeheer? Is er een meerwaarde te krijgen tussen recreatie en natuur?*

Eénmalige sportmanifestaties vb. een sport-trail zijn éénmalig en passeren ook natuurgebieden. Dit is niet hetzelfde als permanente circuits. Wat is hun impact? Hebben de sporters oog voor het landschap en de natuur? Is dit een meerwaarde?

Er is een zekere bezorgdheid om een voldoende kwaliteitsvol aanbod voor de sporters te hebben, gezien het moeilijk evenwicht met zorg voor de natuur.

Brainstorm: hoe kan worden gekomen tot een beter evenwicht tussen natuur en recreatie?

Er werd gewerkt via een omgekeerde brainstorm.

Een omgekeerde brainstorm is een werkvorm waarbij de vraag voor de brainstorm 'omgekeerd' gesteld wordt. Vervolgens worden de antwoorden opgelijst en worden deze opnieuw omgekeerd.

Het doel is om op deze manier tot andere inzichten te komen.

Voor de brainstorm van deze sessie was de vraag: Hoe kunnen we het evenwicht tussen natuur en recreatie verbeteren?

Omgekeerd luidt de vraag: Hoe kunnen we er voor zorgen dat het evenwicht tussen natuur en recreatie verstoord wordt?

Hierop gaven de deelnemers volgende antwoorden:

- Stel natuur open voor alle evenementen/trends op elke moment
- Voer promotie op grote schaal
- Zet vooral in op kwetsbare zones
- Voorzie horeca, parkings, campings... in de natuurgebieden
- Voorzie kleine en versnipperde gebieden
- Laat overal jacht in natuur toe
- Laat lawaai en luide muziek overal in natuurgebieden toe
- Voorzie geen toezicht
- Voorzie geen overleg
- Voorzie geen verdediging van natuur in overleg
- Voorzie geen onthaal infrastructuur
- Pas elk natuurgebied aan aan recreatienoden
- Laat overal honden loslopen
- Laat iedereen overal bloemen plukken en hout meenemen
- Maak attractieve gebieden niet toegankelijk voor het publiek
- Voorzie geen toegang en beheer in duingebieden dan verstruwelen ze
- Besteed geen aandacht aan netwerken ook buiten het gebied
- Stel natuurgebieden open voor naturisme
- Voorzie geen infoborden en bewegwijzering
- Voorzie geen communicatie
- Voorzie geen kwaliteit buiten het gebied
- Voorzie overal verlichting

Bij de omkering van de antwoorden kwamen volgende aanbevelingen naar boven:

- Stel natuurgebieden selectief open voor evenementen en nieuwe trends
- Voorzie ook minder kwetsbare gebieden zoals parken die kunnen gebruikt worden voor evenementen en nieuwe trends
- Zorg voor een betere samenleving van verschillende gebruikers
- Vestig de aandacht op natuurgeluiden om geluidshinder in te perken
- Hou rekening met de draagkracht van de natuur bij inrichting voor recreatie
- Bij inrichting voor recreatie moet de ruimere omgeving onderzocht worden, niet enkel focussen op natuurgebied zelf.
- Keuzes maken, bepaalde gebieden kunnen aangewend worden voor specifieke vormen van recreatie, andere niet.
- Bouw een zonering op (rust/actiever)
- Netwerken zijn belangrijk, ook grensoverschrijdende.
- Recreatie (alle vormen) kan ook ingeschakeld worden bij beheer van natuur
- Onderzoek ook alternatieve vormen van toezicht
- Besteed aandacht aan sensibilisatie, participatie en overleg

Volgende zaken werden niet genoteerd tijdens de brainstorm maar komen rechtstreeks voort uit omkering van de antwoorden:

- Voorzie voldoende robuuste natuurgebieden
- Voorzie voldoende onthaal infrastructuur
- Maak attractieve gebieden toegankelijk voor het publiek, mits duidelijke afspraken/randvoorwaarden